

STYRESAK 51/18

HESTMANDEN – STATUS FINANSIERING

Går til

Styrets medlemmer

Styremøte

25. oktober 2018

Saksbehandler

John Olsen

Vedlegg til saken

Notat sendt Sørlandsbenken m.fl.

Saksfremlegg

Bakgrunn

Styret i Vest-Agder-museet vedtok konsolidering mellom Vest-Agder-museet og DS Hestmanden med virkning fra 1. januar 2016, under forutsetning av sikkerhet for driftstilskudd. Hvilke nivå driften av skipet skulle ha; formidling ved kai, eller seilende skip var diskutert. Gjennom sin bevilgning i 2016 "vedtok" de fire departementene, Kultur-, Klima og miljø-, Forsvar- og Næringsdepartementet at skipet skulle ha fungerende maskin og kunne seile. Kostnadene knyttet til dette var allerede gjort kjent for Kulturdepartementet flere år i forveien.

Museets søknad om driftsmidler for 2016 og 2017 ble avslått med begrunnelse om at Kulturdepartementet ikke ga driftsstøtte til et prosjekt før investeringen var gjennomført. Investeringene ansees avsluttet med åpningen av skipet med

tilhørende formidling i juni 2017. For 2018 ble Kulturdepartementet omsøkt kr 8,3 millioner, hvorav museet fikk et tilsagn på kr 4 millioner. Museet søkte for 2019 om en videre økning på kr 4,7 millioner. I fremlagt forslag til statsbudsjett ligger ikke inne noen økning.

Kostnadene knyttet til seilende skip er for 2019 er beregnet til kr 11,3 millioner. Av dette bidrar Kristiansand kommune og Vest-Agder fylkeskommune med kr 2,3 millioner mens kr 300 000 er antatt potensiale for egeninntjening. Staten bidrar fra før med kr 4 millioner, dette tilskuddet ble for 2019 omsøkt økt med kr 4,7 millioner til totalt kr 8,7 millioner. Det har vært stilt spørsmål ved om en har tatt for godt i når en har lagt til grunn en årlig driftskostnad på kr 11,3 millioner. Erfaringene fra årets seilinger viser nok heller at budsjettet er nøkternt og forsiktig. Selv med 11,3 millioner i årlig tilskudd vil det være behov for eksterne bidrag knyttet til seilinger/bruk av skipet til arrangementer osv. Driftsbudsjettet på 11,3 millioner dekker kostnadene til "seilingsklart skip", opprettholdelse av sertifikater for skip og mannskap, øving av disse, samt bidrag til noen seilinger.

Prosess 2018

Vest-Agder-museet sendte den 1. mars 2018 søknad om støtte til å drifte D/S Hestmanden. Dette som del av ordinær budsjettsøknad til Kulturdepartementet. I tillegg ble det sendt en særlig redegjørelse som mer i detalj beskrev de ulike kostnadene knyttet til driften av skipet og betydningen av at midlene kom på plass.

I løpet av 2018 har det vært flere møtepunkter mellom Kulturdepartementet og Vest-Agder-museet, både på politisk og administrativt nivå, senest med Kulturministeren i forbindelse med hennes besøk i Kristiansand i vår og besøk av både statssekretær og administrasjon i Kulturdepartementet under Arendalsuka.

Under Arendalsuka var også Forsvarsministeren om bord. Klima- og miljøministeren besøkte skipet i 2017. Ut over dette er Agders stortingsrepresentanter orientert om arbeidet. Etter at forslag til statsbudsjett ble lagt frem, er disse igjen oppdatert og oppfordret til å bidra til at midlene kommer på plass som del av forhandlingene. Notat sendt Sørlandsbenken m.fl. ligger vedlagt. Museet vil frem mot vedtak av statsbudsjett fortsette dette arbeidet, samt arbeidet med å få medietrykk på saken. Det orienteres nærmere om dette arbeidet i styremøtet.

Konsekvenser av manglende driftsmidler

De umiddelbare konsekvensene av manglende driftsmidler er at skipet ikke kan vedlikeholdes på tilfredsstillende måte. Dette innebærer både at tidligere investeringer går tap, siden forfallet igjen øker, samt at skipet ikke vil kunne tilfredsstille kravene til sertifikater for seilende skip.

Manglende driftsmidler får ikke bare konsekvenser for 2019, men dessverre også for 2020 og mulighetene knyttet til 75 års markeringen av 2. Verdenskrigs slutt. Uten økning i driftsmidler for 2019 vil ikke skipet kunne seile i 2020 og det vil være begrensede muligheter for å planlegge arrangementer. Stortinget vedtok i 1995 at D/S Hestmanden skulle bli et nasjonalt krigsminnesmerke. Den manglende anerkjennelsen krigsseilerne fikk etter krig var noe av bakgrunnen for dette vedtaket. Det skulle ta nesten 25 år før skipet var klart til å formidle deres historie – det vil være et nytt stort nederlag for krigsseilerne om museet må "legge til kai " etter kun ett års drift og at de heller ikke til 75 års jubileet vil få den anerkjennelsen de fortjener.

Skipet har vært brukt av Forsvarsdepartementet både i forbindelse med 75 års markeringen av krigsutbruddet i 1940 (2015) og ved 100 års markeringen for 1.

Verdenskrigs slutt i 1918 (2018). Uten økning av driftsmidler vil en slik bruk fremover både bli vanskeligere og ikke minst vesentlig dyrere.

Venneforeningen har lagt, og legger ned en stor innsats (8 500 timer i 2017). Uten deres bidrag ville prosjektet blitt mye dyrere. Deres motivasjon er imidlertid knyttet til Hestmanden som seilende skip, forsvinner denne ambisjonen vil mange av venneforeningens medlemmer også forsvinne.

Høsten 2017 drøftet Vest-Agder-museet, Stiftelsen Hestmanden og Hestmandens venner hvilken strategi som skulle velges for 2018: Legge skipet til kai, eller prøve å få til seilinger for å vise frem hvordan skipet er blitt og hvilke potensiale det har knyttet til formidlingen om bord. En valgte den gang å gjennomføre de seilingene i 2018 som var eksternt finansiert. Hvis dagens forslag til statsbudsjett blir vedtatt må de tre organisasjonene ta en ny diskusjon på dette for 2019. Det legges opp til at styret i VAM fatter vedtak om denne saken i sitt møte i desember.

Forslag til vedtak

1. Styret tar redegjørelsen knyttet til arbeidet med å jobbe inn en økning til drift av D/S Hestmanden til orientering.
2. Styret legger til grunn at økt finansiering må på plass hvis skipet skal kunne seile i 2019, men tar dette opp til endelig vedtak i styremøtet i desember.

Vest-Agder-museet IKS

Status D/S Hestmanden etter fremleggelse av statsbudsjettet 2019

Vest-Agder-museet søkte Kulturdepartementet om en økning på kr 4,7 millioner i statsbudsjettet for 2019 knyttet til vedlikehold, drift og formidling av D/S Hestmanden/Krigsseilermuseet. Dette ga dessverre ingen uttelling. Konsekvensene av manglende bevilgninger vil være at D/S Hestmanden igjen blir liggende fast ved kai i Kristiansand. Dette er alvorlig – og beklagelig – av flere grunner:

1. Da Stortinget i 1995 vedtok at Hestmanden skulle bli et nasjonalt krigsminnesmerke var visjonen at skipet skulle kunne seile for egen maskin og formidle krigsseilernes historier og innsats i ulike havner langs kysten. Etter stor innsats fra bl.a. politikere på Sørlandsbenken kom det i 2015/16 kr 33 millioner til å sette i stand maskinen og etablere formidling ombord. Skipet har vært i drift i 2018, men uten nok midler til løpende vedlikehold og sertifisering vil dette bli første og siste året.
2. Hestmanden lånes i dag av bl.a. Forsvarsdepartementet til store nasjonal markeringer. I år skal Hestmanden den 11. november delta på den nasjonale markeringen i Stavern av 1. verdenskrigs slutt. Å bruke Hestmanden i slike anledninger vil bli vanskelig hvis den ikke kan driftes og vedlikeholdes på en forsvarlig måte.
3. D/S Hestmanden har en aktiv venneforening som hvert år legger ned flere tusen dugnadstimer (8 500 timer i 2017). Venneforeningen består i hovedsak av pensjonerte sjøfolk. Museet og venneforeningen samarbeider godt, og uten deres innsats knyttet til vedlikehold og tilsyn av skipet hadde dette vært et vesentlig dyrere prosjekt. Regjering og Storting har gjentatte ganger understreket betydningen av frivillighet. Venneforeningens motivasjon er knyttet til Hestmanden som seilende skip. Hvis dette ikke lengre er en ambisjon, har flere av dem vært klare på at de vil bruke kreftene andre steder.
4. Behandlingen krigsseilerne fikk etter 2. verdenskrig er et mørkt kapittel i norsk historie, og deres innsats var underkommunisert i mange år. Dette var noe av bakgrunnen for at Stortinget i forbindelse med 50 års markeringen av frigjøringen vedtok at Hestmanden skulle være deres minnesmerke og dere formidlingsarena. I 2013 beklaget staten behandlingen sjøfolkene hadde fått. Først i 2017 ble Hestmanden åpnet som "krigsseilermuseet". Mange, både krigsseilere og etterkommere, har sett frem til at de nå i 75 års jubileet endelig skulle få en sentral plass i markeringen gjennom Hestmanden og formidlingen der. Nå risikerer en i stedet at markeringen blir nok en nedtur for de få gjenlevende krigsseilerne og ikke minst alle etterkommerne. Kan vi akseptere at det skjer igjen?

Bakgrunnen for Hestmandenprosjektet er særegen. Oftest er det kulturinstitusjonene som kommer med ideer og søker staten om støtte. Her er situasjonen på mange måter omvendt: Hestmanden er **et nasjonalt minnesmerke**, vedtatt av Stortinget i 1995. Prosjektet er i hovedsak statlig finansiert og både Kulturdep. og Riksantikvaren har lagt tydelige føringer for gjennomføringen. Kulturdep. har bedt Vest-Agder-museet stå for drift, vedlikehold og formidling av skipet. Museet ser på dette som et ærefult oppdrag og har derfor sagt ja til dette – under forutsetning av sikkerhet for finansiering. Hvis Hestmanden og krigsseilerne skal ha en sentral plass i 75 års markeringen må saken med driftsmidler løses i 2019 budsjettet. Revidert budsjett eller 2020 budsjettet vil være for sent i forhold til å ha skipet driftsklart 8. mai 2020.